

108129

XXVIII. évf.

1931. SZEPTEMBER—OKTÓBER

5. sz. (284.)

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK ÉRTESETŐJE

A podságai Scarisóra szirtje

A KÖZGYÜLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

CLUJ-ROLOZSVÁR 1931.

Egy szám ára 20 lei.

TARTALOM

<i>Bányai János</i> : Orbán Balázs Szejkefürdője (2 képpel)	97—100
<i>Br. B. Blomberg Carla</i> : Este a Mohostónál	101
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Háromsfélnapi körutazás a Székelyföldön (5 képpel)	101—111
<i>Snjaric Franjo</i> : Kolozsvár környékének szláv eredetű háttárnevei	111—117
<i>Orosz Endre</i> : A Nemzetközi Turista Kongresszus Budapesten	117—119

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ „ERDÉLY”

az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában jelenik meg évenként 6 számban, kéthavonként másfél ivnyi terjedelemben. Az Erdélyt az Egyesület alapító és rendes tagjai tagdíjuk fejében kapják. Előfizetési ára nem tagoknak 120 lei. Egy-egy füzet ára 20 lei.

Előfizetések, lakáscímek, kéziratok és a folyóirat igénybe vételére vonatkozó tudakozódások az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkári hivatalához (Cluj—Kolozsvár, Str. Matia-Mátyás király-utca 3. szám.) Kárpát-Muzeum intézendők. Egyelőre csak rövidebb dolgozatok közreadását eszközölhetjük.

Orbán Balázs Szejkefürdője

Irta: BÁNYAI JÁNOS

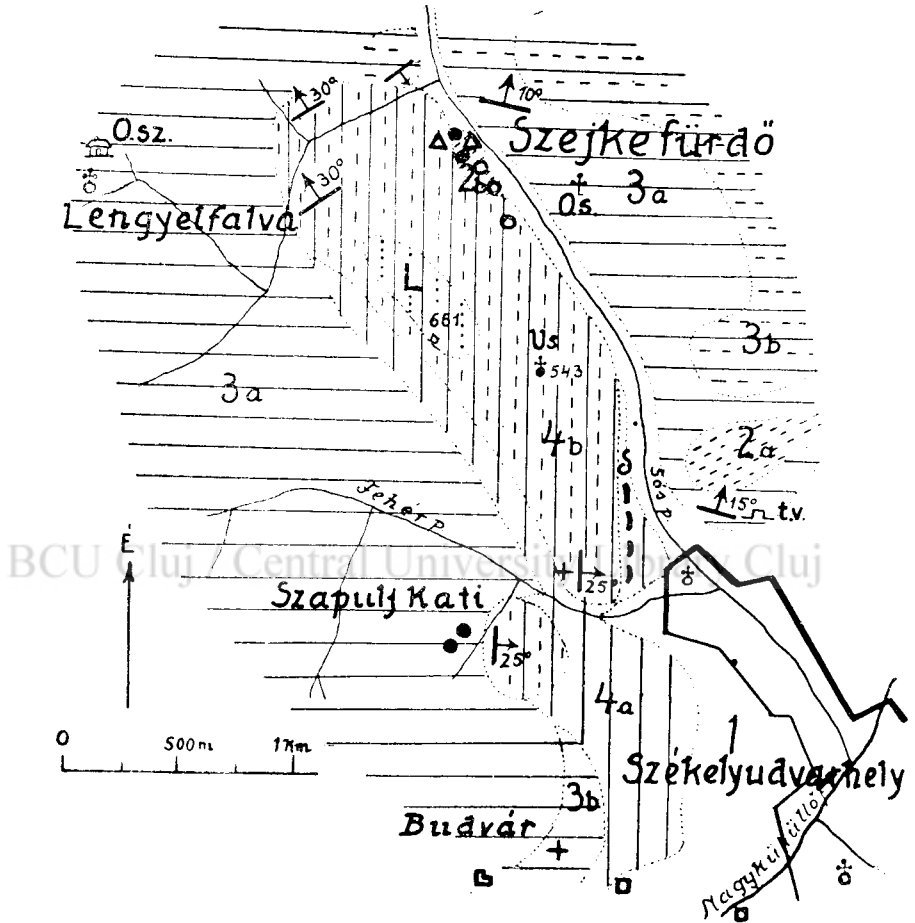
A Székelyföld kiváló kutatójának és leírójának most közelebbről mult százéves születési évfordulója alkalmával (1829. február 3.) gyakran megújuló ünneplése közben a turistavilág június 14-én stilszerű maradandó emlékkel áldozott a kegyelet oltárán a homoródalmás barlangnál.

A szakkutatókon s népén, faján kívül talán a Székelyföldet járó turisták tudják legjobban értékelni a nagy székely munkásságát! Értethető, ha mi is megragadjuk az alkalmat s a magunk módja szerint az „Erdély“ hasábjain is oly módon igyekezünk a kegyeletnek szolgálni, mely a nagy emberhez a legméltóbb. Ismerjük meg Orbán Balázs születési helyét s a nekünk szent helyet, ahol fáradságos kutatásainak eredményeit feldolgozta.

A megközelítése e helynek legjobban a Brassó-tővisi fővonalról Segesvárnál (illetve Héjjasfalvánál-Vânători) elágazó s Székelyudvarhelynek tartó „székely vasúton“ történhetik. Akik a Hargitát járók, a csikszeredai udvarhelyi autóbuszra kaphatnak csatlakozást, mely Csikszeredából d. u. 1 órakor indul s kb. 4 órakor van Székelyudvarhelyen. A „székely anyaváros“ érdekes építkezése sok újat nyújt a kirándulónak s a keddi hetivásárok összegyűlő sokasága bő néprajzi tanulmányt szolgáltat. (E tekintetben értékes szép anyag van összegyűjtve a ref. kollégium kis muzeumában. Haáz tanár kiváló etnográfusunk, a muzeum alapítója, szívesen kalauzolja az érdeklődőket.*)

*) Alkalmadtán ismertetjük a mintaszerű kis muzeumot.

Érdekes kiránduló helyei a városnak a sósfürdők, a Hargita plató végső nyúlványa, a város fölött emelkedő Szarkakő, a vele szemben nyugaton meredeken kiemelkedő szarmata konglomerátokon fekvő Budvár csúcsa az ősi hun-székely vár nyomaival stb.

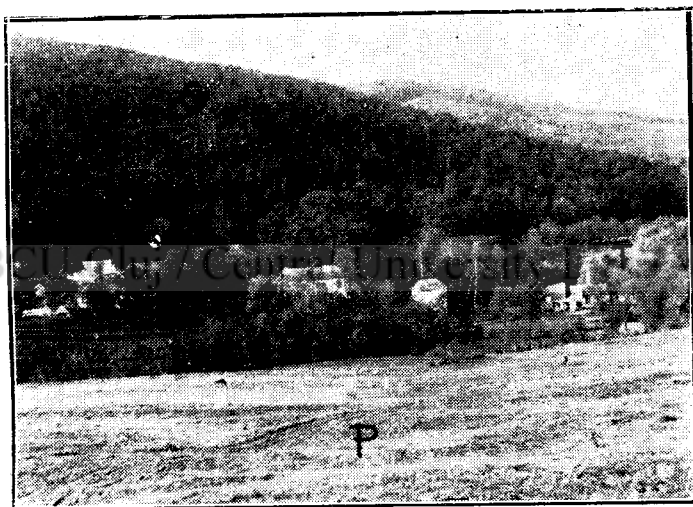
Szekesfuirdo környékének térképe

1 Árterület, 2a terasz, 2b gyógytózeg, 3a pontusi agyagos márga, 3b pontusi laza konglomerát, 4a szarmata agyagos márga, 4b szarmata kemény konglomerát, O. sz. Orbán Balázs születési helye, O. s. sirja, U. s. Ugron Gábor sirja, L. limonitos föld, t. v. téglavető, A fekete nagy pontok az iszap vulkánok helyét, a háromszögek az ivó, vasas, meszes borvizet (petróleumos szagú), a háromszögek az ivó, vasas, meszes borvizet (petróleumos szagú), a körök a kénes vizeket, a négyszögek pedig a sós vizeket jelentik, S horzsaköves dacitufa réteg.

A várostól északra a Korond-Parajd, Szovátára vezető út mellett 2 km-re van az Orbán Balázs „Székely Gastein“-a, mely halála után

megértő kezekbe Bokor Károly igazgató tulajdonába került, aki az Orbán-kultusz kiváló ápolója. Sajnos, a Székelyföldet már az ősi idők óta sujtó általános gazdasági helyzet miatt külsőleg nem fejlődhetett többet, mint ahogyan azt akkoriban Orbán Balázs megépítette. Meg van a remény arra, hogy a ritka kénes-sós-alkalikus fürdő kiváló tulajdonságaival a modern fejlődés útjaira fog lépni, de most is szerény áraival jó nyaralási alkalmat ad intelligens középosztályunknak.

Az ásványvizes források egy terjedelmes gyógylápnak a szélein vannak elhelyezve s az érdekes, hogy amíg a déli szélén levők erősen kénesek, amelynek a szaga már messziről érezhető, addig az északi szélén levő borviz metán gázban gazdag vasas víz, amely az

Szejkefűrdő látképe az Orbán Balázs sírjától

O-Orbán Balázs egykori villája. F-kénes vízi kádfürdők. T-gyógyláp. S-szarmata konglomerat. P-pontusi agyagos márga

első pillanatra petroleumos szaga miatt kellemetlennek tűnik fel. A „szokás hatalmát“ talán ép az udvarhelyieknél bizonyíthatjuk be legjobban e vízzel kapcsolatban. Ugyanis emberemlékezet óta naponként mázatlan korsókban behordott vizet isszák, mert a város alsó kútjai a sósterület közelsége miatt egészségtelenek.

Az ivó vasas és a fürdésre használt kénes vizek (a kén itt egy ritka alakban, nem a szokásos kénhidrogén, hanem szénoxiszulfid alakjában jelenik meg) jelentőségét már régóta ismerték úgy, hogy az 1700-as évek végén sűrűn megjelenő s Erdély ásványvizeivel foglal-

kozó munkák már említik a „büdös szejkét“ s már abban a korban is részletes elemzésre tartották érdemesnek.

A legnagyobb forgalmát és jelentőségét Orbán Balázs idejében érte el, aki nemcsak hirdette a székelyföldi ásványvizek kiválóságát és bizott azoknak jövőjében, hanem az akkori nehéz viszonyok dacára is példát mutató módon foglalkozott e természeti kincseink értékesítésén.

Ma Szejkefürdő kedves nyaralóhelye a környékbelieknek úgy a fürdő, mint az ivókúra szempontjából is. A fürdőtelepen ma is meg van jókarban az Orbán Balázs villája, amelynek nyitott verandáján gyakran látták a székelyföldi monografiáján dolgozó nagy tudóst. Halála után kifejezett kívánságára ide a Szejkefürdőre hozták haza holttestét s ma a keletre eső dombon ideiglenes sírjában pihenni fáradhatatlan életét. A fürdőtől alig két km-re nyugatra van kis szőlőfaluja, Lengyelfalva, amely a fürdő fölött levő s árnyékos erdőn elérhető csúcsról jól látható. Innen a gerincen délfelé sétálva nincs messze az Ugron-család sírboltja, ahol a „székely rhabonban“ Ugron Gábor teteme nyugszik.

Az itt keresztül vonuló földgáz petroleumos vonulatnak igen érdekes tanujelei a sós, kénes, petroleumos szagú, metán gázát bugyborékkoltató forrásokon kívül az iszapvulkánok is, amelyenek a fürdő tőzeges területén, de azonkívül is a Fehér-patak völgyének a déli oldalán is található, amelyeket az állandó iszap túrásuk miatt egy kis Istenfélésre intő monda keretében „Szapulj Kati“-nak hív a nép.

A hosszadalmas leírások elkerülése szempontjából egy kis geológiai alappal megrajzolt térképet mellékelek, mely kiegészítve a nagy mesterünk, Orbán Balázsnak a leírásaival (I. kötet) teljesen kielégítik egy öntudatos turista igényeit. Ily módon az ide igyekvők egy alapos képet vihetnek majd magukkal a terület bejárása után.

Hisszük, hogy e pontos térkép a szöveges kiegészítéssel élvezetes és tanulságos anyagot nyújt turista társainknak a székelyföldi kirándulásukhoz s így minél többen zarándokolhatnak el nemzeti hagyományokban bő, természetbeni kincsekben gazdag s az Orbán Balázs vonatkozásokkal megszentelt fürdőhelyünkre.

ESTE A MOHOSTÓNÁL

Itt fáj a szó.

Itt néma áhítattal kéne járni,
S a fenyvesország csendes estjét
Imára kulcsolt kézzel várni.

Itt sebet üt a szó.

Nem kell más hang a halott fenyők felett,
Csak bérötetón a szél zúgása,
Mely megremegteti a lelket
Mint réquiemek tompa orgonája.
De az is messze legyen, messze:
A testvérfáknak susogása
Úgy érjen ide, tévelyegve, veszve.

Nem kell más szó.

Beszéljen csak a fenyves sötét ága.
S halott testvérek dermedt szürkésége
Válaszként némán felmutat az égre,
S örök memento mori-t felel rája.

Tushád, 1929. aug.

Br. B. Blomberg Carla.

Háromsfélnapi körutazás a Székelyföldön

Irta : Dr. gr. LOGOTHETTI ORESZT

Székelyföldi természetbarátok Orbán Balázs-émlékünnepélye a homorodalmási barlangnál június 14-én! — Négy nappal előbb, alig kipihelve a detonáta utunk fáradalmait, vettük dr. Köszter Ártur Csikszeredából küldött meglehangú sorait s egy nappal később a Brassói Turista-Egyesület hivatalos meghívóját.

Június 13-án körutazási jeggyel, melyet többször szabad megszakítani, a déli személyvonattal indultunk útnak, ketten Tóháti Laci-val, kívül tavaly a Karpathen-Verein jubileuma alkalmából a Negoion jártunk. Akkori triumvirátusunk harmadik tagja, a pusztíthatatlan Orosz Endre főtitkárunk, ezuttal egyéb elfoglaltsága folytán nem vehetett részt kirándulásunkon. A kolozsi alagutaktól kezdve fülkénk ablakait zuhogó záporosó verte, amely Marosvásárhely, Szászrégenen túl is tartott, de azon túl mind jobban gyérült s Ratosnya—Gödemesterháza—Palotailva táján már csak alant járó fehér felhő-rongyok fedik el imitt-amott a Maros-szoros regényes tájszépségeit. Hévíz-Topliczán

kisüt a nap, melynek utolsó sugaraitól aranyló fényben úszik a gyer-
gyói medence. Azután leszáll az est s a marosfői vízvázasztó táján
már oly sötét van, hogy sajnos, semmit sem látunk a keletre eső
Nagyhagymás páratlanul szép sziklafalaiból. Mádéfalván újabb átszállás
s esti 9 órakor Csikszeredában vagyunk, hol Vámszer Géza tanár és
Dürr Gyula ottani lelkes turisták fogadnak s majd vendéglőben elköl-
tött vacsora után elkísérnek a Transilvânia-Bank csinos épületében
levő prima szállásunkra.

* * *

Junius 14-én, vasárnap hajnali 4 órakor kelünk fel s 40 csik-
szeredai kiránduló társaságában két autóbuszon 5 órakor elindulunk,
át az Olton s neki a Hargitának. Velünk van dr. Kösztlér lelkes tu-
rista-barátunk is, ki éjjeli 2 órakor érkezett haza brassói hivatalos
útjáról.

A vízvázasztó-nyereg Tolvajostetőnek nevezett legmagasabb pontján
rövid pihenő s gyönyörködés a remek kilátásban: A Hargita helyen-
ként 1800 méterig emelkedő fenyves bérceire; kelet felé a naptár
összes szentjeiről elnevezett csiki falvak terülnek el, s mögöttük újabb
hegylánc, a keleti kárpátok zárják le a láthatárt.

Ekkor veszem észre két kiránduló-társunk mellén az EKE gyó-
páros zöld-fehér jelvényét: aradi fiókunk két tagja, Márton László és
Arros Ernő, több heti erdélyi körúton vannak és szintén a csikszere-
daiakkal jönnek el a homoródalmási turista-ünnepélyre.

Azután enyhe lejtőkön visz le utunk, a Hargita fenyvesei között
kanyargó serpentineken nyugati irányban, Szentegyházas-Oláhfaluig.
Onnan hirtelen szögben dél felé fordulva, csakhamar elérjük Szt. Ke-
resztbányát, melynek vasbányái s hozzátartozó telepei egy brassói
szász cég tulajdonát képezik. Csinos nyaralók mellett, szép fenyves-
erdők között ereszkedünk le a homoródi völgybe. Lövéte községben
rövid megállás. Itt is, mint mindenütt, amerre jártunk: rengeteg bővizű
borviz-források s a rendes kútviz ritkaságszámba megy. A templom
felől vasárnapi ünneplőruhás leánycsoport jön le, pillanat alatt keresz-
tűz alá fogva fényképészeink által. A falu egyébként híres arról, hogy
rendkívül becsületes nép lakja s lopás vagy hasonló kihágás ott a
legritkább esetek közé tartozik.

Utóbb áthaladunk Homoródalmás községen, melynek déli végén
balra térve, kis vicinális úton újra keleti irányban haladunk át egy
hegyen, majd pár kilométerre végső célunktól megállunk s leszállva
az autókról, facsoportokkal, cserjésekkel vegyes virágos réteken át
egy magaslatra, majd onnan meredek sziklafalakhoz simuló gyenge

kis ösvényen ereszkedünk le a völgybe. Fél tíz óraker érünk le az északról délre igyekvő Vargyas-patak partjára, mely vegyesen fenyő s lomberdő borította égignyúló tetők s hatalmas csupasz sziklafalak tövében hömpölygeti kristálytiszta hullámain. Valamivel szerényebb méretekben a gergyói Békásszoros és a zernesti Propásteára emlékeztet ez a sziklaszoros is, mely természeti szépségeivel méltó keretet nyújtott a székelyföldi természetbarátoknak, a Brassói Turista-Egyesület által rendezett Orbán Balázs-emlékünnepejéhez (lásd: az „Erdély“ 3—4. számában közölt leírást).

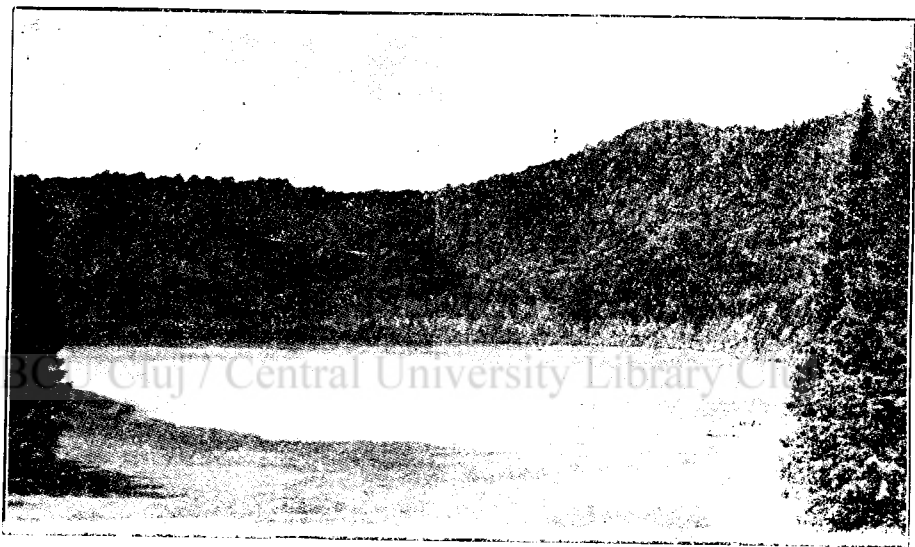
Régebben, az EKE birtokában levő régi klisék tanusítása szerint könnyebben, kényelmesebben volt megközelíthető a homoródalmási barlang. Most rozoga s meglehetősen korhadt a falépcső, mely felvezet a barlang bejáratához. „Kő-lik“-nak mondják a falusiak, — cseppkő-barlangnak a turisták, de amennyire a gyenge világítási eszközök megengedték, nem igen láttunk cseppkő-alakulatokat. Egy erre vonatkozólag tett megjegyzésemre egyik atyafi azt a választ adta, hogy „most képződnek!“ (a barlangban ugyanis több helyen sűrű vízcseppek hullottak a nyakunkba).

A déli órákban mintegy kétezer ember jelenlétében folyt le a lélekemelő ünnepély hivatalos programja. Utána 3 óra körül a csikszeredaikkal még egy utolsó pillantást vetve a barlanggal szemben emelkedő Csala-tetőre, ugyanazon a görbe ösvényen, melyen lejtöttünk, visszatértünk arra a magaslatra s onnan le a völgyben várakozó autóinkhoz, melyek csakhamar a délelőtti úton visszavittek Oláhfaluiu. De innen balra térve, 4—5 km.-es autózás után elértük a gyönyörű fenyves völgyben fekvő Homoród-fürdőt. A szezon még nem indulván meg, 40 tagú csikszeredai vidám társaságunk s a nemsokára a barlangtól szintén odaérkező székelyudvarhelyi és székelykereszturi kiránduló csapatok hangos zivaja pillanat alatt felverték az igen jó borvizzel bíró kies fürdő nyáreleji csendjét. Mindenfelé elszéledve, tele tüdővel élveztük a szép árnyas sétányok balzsamos levegőjét. A faépület terraszán találkozunk az „Erdély“ kedves munkatársával, a népszerű Bányai János székelykereszturi tanárral, de nemsokára nyolcat ütött az óra s indulunk vissza Csikszeredába, hova éjjeli 10 óraker érkezünk. Meleg búcsút véve vezetőnktől, Vámszer tanártól és dr. Köszler igazgató, szives házigazdánktól, keressük fel kényelmes szállásunkat.

* * *

Reggeli $\frac{3}{4}$ 7 óraker indul vonatunk tovább, az alcsiki falvak mentén, majd be, az erdőborította tusnádi szorosba. 8 óra tájt vagyunk Tusnádfürdön (606 m.), melyen átsietve, egyenesen neki vágunk a

Szt. Anna-tóhoz vezető szerpentines útnak, mely majdnem végig sűrű fenyvesben viszfel a tetőre, hol végre elérve a nyergen levő s szebb-nél-szebb fenyőgruppoktól körülvett kies tisztást, szép kilátás nyílik a messze tájra. Azután újra sűrű magas fenyvesbe lépve, előbb egy jobbfelé vezető új úton haladunk addig a pontig, ahol az véget ér s ahonnan először pillantjuk meg a fák között a mélységből felcsillanó tó ezüstös-zöldes felszínét. Nyilván kilátó-pontnak van szánva ez a hely; az erdő fái kis körben kivágva, — de egyelőre csak fél munkát végeztek s ezt nagyobb körben kell megtenni, mert így alig látszik valami a tóból.

Szt. Anna tó

(Puskás Gerő, Brassó, felv.)

Viszatérve a nyeregbe, a rendes szerpentines úton ereszkedünk le a tóhoz. Egy tavalyi vihar irtózatossá pusztította az ősfenyvesek fái között. Hatalmas feldöntött fenyőtörzsek hevernek szerteszét, sok helyen alaposan eltorlaszolva sűrű ágazatukkal a kis turistautat s igazán meglepő, hogy azok, akiket illet, nem gondoskodnak az út szabaddátételéről, melynek szinte járhatatlan volta, mint utóbb hallottuk, sok embert bírnak visszatérésre, visszatartván a Tusnádfelől kirándulók gyengébbjeit attól, hogy a Szt. Anna-tavat, erdélyi természeti szépségeink ezen páratlan gyöngyét meglátogassák.

Összesen két és félórát utazunk végig a tó partjához, melynek apró hullámoktól felborzolt, áthatóan tengerzöld, sima tükre

— mint ezelőtt 20 évvel, mikor utoljára jártam itt, — most is felejt-hetetlen mély benyomást tett reám. Fenséges csendjében mintha a béke hona volna ez a gyönyörű darab föld: ez a tipikus kráter-tó melynek semmilyen irányban nincs lefolyása s melyet teljes szabályos körben erdőborította hegylanc vesz körül, melynek északi oldalán, mint legmagasabb csúcs, a Nagy-Csomád (1294 m.) tör a magasba. Legkönnyebben Bükszád felől közelíthető meg a Szt. Anna-tó, míg Tusnád felől jóval magasabb hegyhátat kell áthágni s így fárasztóbb az út.

Kisebb-nagyobb szüneteket tartva s mind újra gyönyörködve a táj szépségében, teljes, közel 3 kilométeres körben körülsétáltuk a tavat. Tóháti barátom valóságos extázisban volt s minden oldaláról lefényképezte ezt a bűbajos „tengerszemet“. A tavat övező erdőn itatás után tarka, fiatal marhacsorda jön szembe velünk, míg arrább kis falusi ménes legel a tómenti tisztáson.

Dél felé érkezünk a csinos menedékház elé, melynek verandáján helyet foglalva, rendes vendéglői árak mellett bort, sört s meleg ételt kapunk ebédre. Valamivel fennebb, mintegy száz lépésnyire a menedékháztól, magas fenyősoportoktól körülvéve, kőből épült csinos kis kápolna áll, melynek csendjébe belevegyül a tó partja felől felszűrődő vidám gyermekhangok lelkes zsvajja. Egy falusi iskola növendékei érkeztek oda tanítójuk vezetése alatt s kicsapongó örömmel fürödnek a széleken a tó ezüstös hullámaiban, míg más kirándulók a kis kikötőben levő tutajokon járkák be a tavat.

2 óra tájt, sajnos, újra útra kell kelnünk. A menedékház mögött kezdődő s erősen emelkedő ösvényen megyünk fel az észak-keletre néző nyereggre, hol pihenőt tartva, lábainknál látjuk a másik kráternyílást, az úgynevezett „Mohost“, egy elég nagy kiterjedésű süppedékes ingoványt, mely felületén füvel s cserjékkel van benöve, de helyenként ennek ellenére is feneketlen voltánál fogva, gondos körülkerítéssel tartják távol tőle a legelésző marhákat. A messze távolban Csik-Kozmás és Lázárfalva községei s hátrább a Kászoni medence hegyvidéke látható.

A nyeregről balra térve, a Nagy-Csomád déli lejtőjén, előbb tűrhető erdei úton, majd mind rosszabbá váló ösvényen vergődünk tovább nyugati irányban. Helyenként még átcsillan a százados fenyves sűrűségein a Szt. Anna-tavának világoszöld színe, de utóbb a terep járhatatlan volta, az utunkat minduntalan elálló feldöntött óriás farrönkök teljesen lekötik minden figyelmünket. Odalent az álmodozó tó, a virágos rétek, -- s idefenn: sokszázados élő ősfenyves s halott óriásainak sűrű összevisszaságú hekatombái.

Végre ismét elérjük a tusnádi nyergen levő szép tisztást, melyet azonban legyek sűrű rajainak mérges csipései elől sietve kell elhagynunk, hogy a délelőtti árnyas serpentineken leereszkedve, 3 óra tájt újra Tusnádfürdőn legyünk. Megizleljük borvizes kútjait, a Mikes s Aporforrások vizét és végig ballagunk a fürdő szép, gondozott sétányain. Tusnád az utolsó 20 év alatt nagyot fejlődött s nem csoda, hogy a mondain közönség egyik kedvelt üdülőhelye, melynek remek levegője szép villái s kiránduló helyei évente mind nagyobb közönséget vonzanak ide Erdélyből s a regátból egyaránt.

Alig pár pillantást vethetünk a völgy mélyén fekvő Csukás-tóra,

Téli részlet a Nagykőhavasról

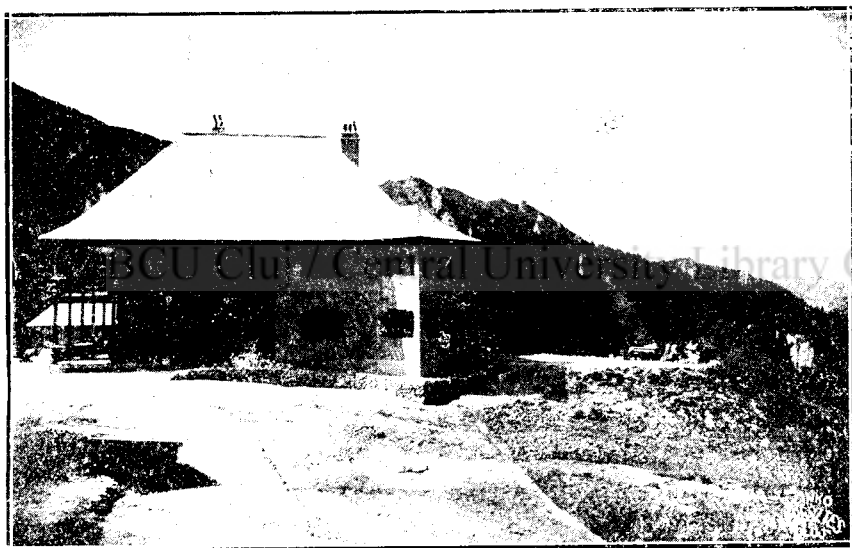
(Dem. Stoinescu, București, felv.)

mely szabályszerű Strand-fürdővé van átalakítva s melynek terraszán heverőszékek tömege s modern vendéglő szolgálja a vendégek kényelmét. Azután sietve rohanunk az állomás felé, hova már be is érkezett a vonatunk, mely azután Bükszád, Málnás fürdők és Sepsiszentgyörgy érintésével, Háromszék s a Barcaság búzatermő síkjain át visz Brassó felé. Délen teljes pompájában bontakozik ki a régi hátrhegyek gyönyörű frontja: a Csukás, Nagykőhavas, Bucsecs, Schuller. Csak a Királykő nem látható innen és a nyugati láthatárt a lemenő nap előtt álló Feketehalom zárja le.

6 óra körül érkezünk Brassóba, hol kedves meghitt rokonháznál szállunk meg. Vacsora után a Bethlen-téren találkozunk a Kolozsvárról közvetlenül ide érkezett Ilyés István EKE társunkkal s Puskás Kálmán igazgatóval, a Brassói Turista Egyesület agilis ügyvezető-alelnökével, ki holnap szíves lesz velünk jönni a Nagykőhavasra. A kis parkban, a Transilvânia étterem zenekarának hangjai mellett, fel s alá hullámszik az esti korzó jókedvű, sűrű tömege, — ma is, mint annak idején s mégis oly egész máskép, mint régen, mikor 10 évig odafenn a megyeházán, a Transilvânia fölött, főispáni titkárként működtem a Brassóiak 12 éven át volt népszerű főispánja, gróf Mikes Zsigmond mellett . . .

* * *

Junius 16-án reggel félhét órakor Puskás igazgató úr visz ki

Az új nagykőhavasai turistaszálló

(Fischer J., Nagyszeben, felv.)

autóján a Tömösi völgybe, útba ejtve a Noa-nyaralót is. A Malomdombtól enyhén borult időben, előbb alig érezhetően, majd mind jobban emelkedve, lomberdőn a valósággal sétányszerű „Czigány“-úton visz fel szíves vezetőnk. Útközben bővizű forrásnál tartunk rövid pihenőt, majd fenyveseken, kisebb-nagyobb tisztásokon át visz utunk, míg 2¼ órai gyalogút után elérjük a Brassói Turista Egyesület kőből épült pompás emeletes menedékházát. Sziklaplató szélén, messze körzetben, a Barcasikról is láthatóan áll ott az erdélyi magyar turisztika e legszebb teljesítménye! Több mint egymillió leibe került felépítése

s berendezése, de a közönség állandóan emelkedő érdeklődése elég gyors tempóban teszi lehetővé a befektetések törlesztését. A folyó évi június 7—8-ki kettős ünnep bruttó bevételei pl. 42.000 lei körül jártak. De nemcsak nyáron, hanem télen is sűrűn látogatják meg a téli sportokat kedelő kirándulók, kiknek a menedékház körüli tisztás felső szélén si-ugrópálya is áll rendelkezésükre.

Egy órai pihenés s néhány pohár üdítő „savanyú tej” elfogyasztása után indulunk fel a tetőre: előbb kényelmes erdei ösvényen, mely a „Likas-kő” mellett elhaladva, a fenyő-régió túl mind meredekebben kúszik fel terraszosan emelkedő sziklaélen, a Nagykőhavas kopár masszívjára. Szebbnél-szebb sziklaformációk következnek, helyenként valósággal frappáns perspektivákat nyújtva szédítő mélységekbe, köztük a keleti irányban elterülő Garcsin-völgy zöldelő lankáira. Mikor felérünk a hegy széles hátára, az északi lejtőkön valóságos tündéerkert vesz körül: a virágzás teljes pompájában álló havasi rózsa hihetetlen mennyisége élénkpiros színűre festi az oldalakat. Hatalmas csokrokat szedve a havasok e legszebb virágaiból, folytatjuk utunkat a Nagykőhavas csúcsáig (1844 m.). Románul Piatra Mare-nak, németül Hohenstein-nak hívják a barcasági kárpátok e gyöngyét, melyről a legszebb körkiállítás nyílik erre az általam oly rég és jól ismert gyönyörű hegyvidékre:

Délnyugatra Predeal, a háború idején rommá lőtt, de azóta újra-épült régi határállomás, a bukarestiek kedvelt nyaralóhelye, élénk kacér színpontként kacsint fel az őt környező rengeteg erdőségekből. Mögötte a Bucsecs (2508 m.) komor kolosszusa emelkedik égnek, de csúcsa felhők alatt lévén, nem látható, Tőle nyugatra a Nagykirálykő (2240 m.) halvány konturjai lépnek ki a távoli ködből. A Nagykőhavas nyugatra a Tömös völgye választja el közvetlen szomszédjától és vetélytársától, a Schuller-től (1802 m.), melynek karcsu szarva merész lendülettel nyúl ég felé. Az északra fekvő Brassóból, minthogy azt a Czenk (957 m.) elfedi, csak a pályaudvar körüli gyárváros látszik. Mögötte a Barcaság kies termékeny rónája terül el, északkeletre a háromszéki síkban folytatódva.

A völgyekből sűrű felhőrongyok kúsznak fel s gyors iramban dél felé repülve tova, mindig újra kilátást engednek minden irányba. Félegy óra van s a visszatérésre kell gondolnunk. S ime: most szaszakadozni kezd a Bucsecset fedő köd-sapka s láthatóvá válik keleti csúcsa, a Caraiman (2400 m.), melynek Bușteni fölött emelkedő sziklanyulványán tisztán kilép a ködből a világháborúban elesett hősök mlékére emelt óriás méretű kereszt! Csak még pár pillanat s az

északra nyúló Buksoi durcás sziklakúpja s mögötte a Bucsecs legmagasabb csúcsa, az Omu is láthatók.

Más ösvényen, a csúcsokat dél felől megkerülve, szállunk le a tetőről. Kelet felől, a Garcsin s Ósánci-völgyeken túl emelkedő újabb hatalmas sziklafront bontakozik ki: a páratlan sziklaformációiról híres, 1957 m. magas Csukás. De sziklák dolgában a Nagykőhavas keleti oldala sem marad el tőle: 150 méteres függőleges sziklafal tövében visz útunk, melyet a természet szeszélyéből rajta látható fantasztikus rajzokról Irott-kőnek neveztek el.

Nemsokára elérjük újra a rendes ösvényt, melyen feljöttünk s félkettőkor a menedékházban vagyunk, hol paradicsomleves, teltött kalarabé s palacsintából álló izletes ebéd vár minket, rendes vendéglői áron. Azután szives házigazdánk, Pus

kás igazgató kaulauzólása mellett a legbehatóbban megtekintjük a menedékház teljes berendezését. Az emeleten egy-, két- és többágyas vendégszobák vannak

Létrás hasadék a Nagykőhavas alján

(Puskás Gerő, Brassó, felv.)

párnával, paplannal ellátott sodronyágyakkal, stb., amelyek nemcsak a fáradt turistának szolgálnak kiváló pihenőül, hanem többnapos-hetős nyaralás esetén is megfelelő kényelmet nyújtanak. A földszinten két tágas ebédlő, társalgó terem, a vasárnap és ünnepnapokon lelkes hölgytagok állandó felügyelete alatt saját regieben működő konyha, kamra és a személyzet lakrészei vannak elhelyezve, míg az épületet keleti és déli oldalán fent és lent is széles fedett tornác veszi körül.

Létrás hasadék bejárata
(Székely Miklós, Brassó, felv.)

Délután 3 órakor indulunk lefelé hárman: Puskás igazgató, Tóháti meg én, míg harmadik társunk, Ilyésnek úgy megtetszett a Nagykőhavas panorámája, hogy azt okvetlen még naplemente s napkeltekor is akarja élvezni. Mindjárt a menedékház alatt kezdődő rendkívül meredek ösvényen víz le vezetönk a Medveszakadékba, az alig egy éve felfedezett és járhatóvá tett létrás út felé. Szikláról-sziklára szökkenve, k.sér minket élénk csobogással a kis havasi patak, mely mindjobban megnöve, útjában egyszerre égnek meredő hatalmas sziklaakadálnak ütődik, melyet függőlegesen kettérepesztve, égignyúló talai között fülsiketítő robajjal határozatos kaszkádokban veti le magát a mélységbe. S a természeti öserök által vájt ezen gigantikus torlaszon át, a habzó, dörgő patak alig két-három méter széles medrében, emberi kéz, a brassói turisták lelkes ügyszeretete, két-két fenyőfát rakva egymás mellé

s lépcsőfokokat szegezve rájuk, nem veszélytelen, de turistáknak járható utat létesített. Hat ilyen vizes létrán, helyenként nyakon öntve a kanyargós patak zuhatagos habjaitól, jöttünk le, az egyik létra aljától a következő létra elejéig a vízben fekvő fenyőrönkökön balanszírozva tovább, mialatt fölöttünk mintha teljesen összecsucódnának az egybehajló, ötemeletesház magasságú sziklafalak. Leérve a völgybe,

a kis tisztáson, ahonnan e regényes sziklatorok felé vezető „létrás-út“ kiindul, egy táblán két nyelven irt figyelmeztetés óvja a nemgyakorlott turistákat a lépcsőkön való felmeneteltől, azzal, hogy az esetleges balesetekért nem vállal felelősséget a Brassói Turista Egylet.

Kb. egy órai gyaloglás van még hátra, míg újra elérjük a tömösi Malomdombot, ahonnan autón visszaszáguldvá Brassóba, 6 óraker helyben is vagyunk s hálás köszönettel búcsuzunk el Puskás igazgatótól, a brassóiak lelkes ügyvezető alelnökétől. Ódon Brassó városában, hol egykoron életem 10 felejthetetlen szép esztendejét éltem át, csak másfél óráig tart a pihenésünk, mert $\frac{1}{2}$ 8 óraker kimenve a pályaudvarra, gyorsvonaton utazunk vissza Kolozsvárra, hova hajnali 4 óra után érkezünk haza — erről a gyönyörű $3\frac{1}{2}$ napos székelyföldi utunkról, mely alatt Isten kegyes jóvoltából végig a legszebb időjárás kedvezett nekünk.

Kolozsvár környékének szláv eredetű határnevei

Irta: SNJARIC FRANJO

Mikor 1930. július havában egyesületünk sokirányban tevékeny főtítkárával a Solyomkö mellett levő Gretsát tekintettük és jártuk meg, szóba került a Gretsá neve is, annak eredete. Én mindjárt kijelenttem, hogy ez szláv szó, mire Orosz főtítkár úr tudomásomra hozta, hogy nála sok határnév van már összegyűjtve és szívesen rendelkezésemre bocsátja azokat tanulmányozás céljából. Tényleg kézhez vettem a rengeteg anyagot, évtizedek alatti szorgalmas gyűjtésének eredményét. Egyelőre csak a Kolozsvár környéki szláv határneveket közlöm, mert a tárgy anyaga oly hatalmas, hogy köteteket lehetne írni róla. Mielőtt tehát megkezdeném e közlemény tárgyának ismertetését, ezúton mondok köszönetet a rendelkezésemre bocsátott anyagért, mely az én munkám idevonatkozó anyagát nagy mértékben gazdagította.

A latin közmondás azt mondja, hogy a szavak elrepülnek és az írás marad. De ugyanakkor azt is mondták a régi rómaiak, hogy nincsen szabály kivétel nélkül. Nohát ez utóbbi közmondás éppen a fején találta a szegyet, mert a legtöbb erdélyi határnév a maga eredetiségében a nép ajkán maradt fenn és nem az okmányokban, mint ahogy ezt majd alább látni fogjuk. Legfőképpen vonatkozik azonban ez a szláv eredetű határhegy, folyó és helységnevekre, amelyek tulajdonképpen csak szájról-szájra szállva, évszázadokon át maradtak fenn, hirdetvén, hogy egykor Erdélyben szláv ajkú népek laktak hosszú

időn át és a történelmi változások nem tudták eltörölni ezen emlékeket, illetve neveket, dacára annak, hogy írás által egy kis százalék maradt csak feljegyezve.

Hogy e közlemény könnyen érthető legyen, tessék elévenni a Révai Nagy Lexikon 13-ik kötetét, ahol a 228 és 229 oldal közt Magyarország térképe található a krónikások szerint, a honfoglalás idején. Erdélyre vetve tekintetünket annyit látunk e térképen, hogy itten Gyelo vláho-szláv országa volt. Egyelőre elég ennyi történeti bizonyíték a szlávok itt tanyázása meilett, akik innen azután eltűntek, de megmaradtak 1000 év mulva is az ők határ, helység és egyéb elnevezéseik, nagyrészt eredeti formában. *)

* Nem ismerem szerző úrnak e tárgyra vonatkozó szándékait részletesen, azonban engedje meg nekem, hogy az általános érdeklődés szempontjaitól a szlávok erdélyi tartózkodásának tényét néhány történelmi dolgozat idézésével bővebben is bizonyítsam s ezáltal a történelmi megvilágítást nélkülöző dolgozatát pótlólag kiegészítsem. Eszerint a római legióknak Kr. u. 271-ben, Aurelianus császár alatt történt kivonulása után húnok, különféle germán népek, mint gótok, longobárdok, rugiak, gepidák, szarmaták stb. özönlöttek el Dáciát. Kr. u. 582-ben Baján vezérlete alatt a húnokkal rokon avarok több, mint 200 évig tartó uralmat alapítanak meg a Kárpátok országaiban. Már velük együtt indult meg a szláv népek vándorlása, akik főként a Tisza mellékét és Erdélyt lepték el. (Bátty Zsigmond: Magyarország Néprajza. György Aladár: A Föld és Népei V-ik k. 174 l.) Az avarok által lakott területre velük együtt felesszámu szláv lakosság is települt s mindenfelé elterjedtek hazánk egymástól távol eső vidékeiben, miről hazánk földrajzi nomenklaturája tanuskodik s ahova megtelepültek, ott leginkább földműveléssel foglalatostkodtak. Innen van, hogy a földművelésre tartozó magyar szavak legnagyobb része szláv eredetű, ilyenek iga, járom, zabola, patkó, taliga, barázda, ugar, stb. stb. (Franz Miklosich: Die slavischen Elemente im Magyarischen. Wien, 1871. Seite 14—15.) Erdélyben jóval a magyarok bejövetele előtt szlávok már elég nagy számmal lehettek, kiktől még napjainkban is Erdélyben mindenütt számos szláv eredetű földrajzi elnevezéssel találkozunk. (Dr. gróf. Kuun Géza: Hunyadvá megye Tört. Budapest, 1902, 233 l.) Az avarok állami önállóságát Nagy Károly frank fejedelem törte össze Kr. u. 803-ban, mire mint éhes keselyük csaptak le a környék körül leselkedő szlávok, kik az északi Kárpátok vidékeiről terjedtek szét dél felé a Balkán félszigetre s Magyarország legnagyobb részére, mialatt a bolgárok délfelől intéztek támadásokat. (Borovszky Samu: A Népvándorlás kora, Marcali Henrik: Nagy képes világtörténet. Bpest, 1900. 493—4 l.) 855-ben érkeztek a Dunához a honfoglaló magyarok, amikor községek még nagyon kis számmal voltak földünkön. A régi szlávok a maguk helységeit leginkább természeti fekvésük után nevezték el. Minthogy a földműveléssel leginkább ők foglalkoztak, a hegyek, patakok, helységek és határrészek elnevezése mintegy nekik vált kötelességükké. E helyneveket aztán az eleinte sátrokban tanyázó magyarok is elfogadták, de legtöbbszörre a könnyebb kiejtés tekintetéből módosították, néha elferdítették. Így esett, hogy Magyarország területén oly roppant nagy számmal honosodtak meg a szláv helynevek. (Borovszky Samu: A Honfoglalás Története. Bpest, 1894. 66—67 l.)

Szerkesztő,

Most térjünk Kolozsvár szláv eredetű határneveire. Maga Kolozsvár nevének eredetét dr. Márki Sándor kifejtette a Földrajzi közlemények 1904. XXXII. kötet 9. füzetében, a 3-ik oldalon, Klusvar névben, szláv nevet ismer el. Tehát a gócpont szláv nevü, világos, hogy a környékén is kell több ilyen eredetű nevek még létezzenek.

A dr. Márki fent említett értekezése nyomán meg kell jegyezzem, hogy Kolozsvár 51-féleképpen leírt nevének nagyrésze is csak elírásból származott. Például tessék ezt a kifejezést csak egyedül német (gót) betűkkel leírni, szigorúan alkalmazkodva a német ékezeti szabályzatokhoz. Tehát: Szabolcsi Bence: A 17. század magyar főúri zenéje. Ha meg van gót betűkkel, kérem akkor franciásan, angolosan leírni. Az eredmény egyszerűen szörnyű lesz és Szabolcsi Bence kereshetné a katalógusokban nevét és művét.

Igy lettek a különben is nehéz kiejtésű szláv és egyéb eredetű helynevek az avatatlan kezek áldozataivá.

Mikor turistáink egy-egy kivonulás alkalmával a cél felé törek-szenek úgy a térkép, valamint a helyszíni vezető előadása szerint, bizony lépten-nyomon sokszor igen furcsa és idegen hangzású neveket hallanak. Szóval sok hegy, patak, helység s.t.e.f. nevet ismernek meg, melyek eredete sokszor érdekes. Érdemes ezek eredetét firtatni, mert bizony sokszor a nevekben van megőrkítve egy kis mozzanat a történelemből. Kezdjük meg mindjárt tehát a határnevek felsorolását és pedig 2 csoportba osztva u. m. a Szamostól délre és attól északra fekvő területek neveit.

A szláv írást magyar átírásban fogom kiírni, mert szlávbetű Kolozsvárott nem igen van és így kénytelen vagyok az eredeti írásmódot sajnós nélkülözni és körülírással is ismertetni.

A Békás nevű szőlőktől, illetve gyümölcsös kertektől keletre van a nagy és kis *Szopor* vagy *Szapor* határ, amely ma művelt föld, de azelőtt legelő volt és valószínűleg sertés legelő lehetett, melyet a szláv Csorop elárul. Copornak írva gondoljunk a *c* felett egy pipaszerű ékezetet és kész a Csorop, amely később elmagyarosodva Szopor lett, sőt utóbb a még magyarosabb Szapor-ra változott.

A Békástól nem messze délre van a *Toca postului* oldal, mely román határnévnek ígérkezik úgy hirtelenében, mivel az ünnepek alkalmával ütött tókára, avagy a vándor kelepelőre gondolunk.

Tocă a neve a papi süvegnek is, csakhogy ez is a szlávnyelvekből van átvéve, mert épúgy szerepel az orosz, mint a lengyel, cseh-tót, morva, mindegyik délszláv nyelvekben, a legkülömbözőbb értelemben, de egyformán írva: tok, toka. Jelentése: folyamat, folyás, tok, hüvely, tartó, doboz. A románban is előfordul, mint pl. a toc,

ugyanazon értelemben, mint a magyar tok, tehát éppen eredeti formájában.

A Toca postului-tól délkeletre van a *Șipocela* nevű terület, amely a 60-as években még elég sűrű erdővel volt borítva, legalább is a nagyapám által szerkesztett térkép szerint. Șipot románul kifolyócsövet, forrást jelent, a szlávnyelvek legtöbbjében Siput hurkot jelent, míg Szipina zátonyt, fővénytortat, addig Szipiti jelentése meg permetezni. Ebből azután nem nehéz kihámozni a név tárgyilagos vonatkozását a helyre.

A Sospatak völgyön innen, szemben Pata községtől északnyugatra van a *Sirisei* nevű hegy, amely valamikor jó juhlegelő lehetett, mert a neve a sajttal áll összefüggésben, t. i. több szlávnyelvben Sziriti a. m. sajtot csinálni. A Cireșei román neve világos, hogy sokkal későbbi eredetű, mert a régi térképeken kivétel nélkül a Sirisei név szerepel.

Az EKE Bercsényi turistaházától délre, jobban mondva kissé délkeletre a Rákóczy-forráson felül van a 756 m. magas *Deasupra Ripei* nevű geodeziai pont. A Ripa szó is bárkit gondolkodóba ejthet. Ez a régi 60-as évekből való Kolozsvári térképen pláne Supra rüptüere van kiforgatva. A szláv eredet mindenek felett biztos, és pedig a Rip cseh-morva-tót szóból ered, amelyre még gondoljunk felül egy v-alaku ékezetet és ejtsük ki körülbelül Zsip-nek, de úgy, hogy az r-betűt a zs-elöl el ne sikkasszuk valahogy. Ilyen formában e szó helyet jelent. Mindenesetre a Ripa szó szláv eredetű, mert meg van e szó a délszláv nyelvekben is, és pedig Sip (olv. Szip) alakjában, ami azonos a nasippal, ami földhányást, sáncot, gátat jelent. Most azután gondolva az új román névre, a rupturára, azt hiszem több fejtegetésre szükség nincsen, hiszen a Rip szó értelme meg van magyarázva a többnyelvű elnevezés értelmi hasonlósága alapján. A latin ripa-ból származtatni azért nem lehet, mert az nem ősi latin szó, másrészt az tengerpartot, esetleg és ritkán folyópartot jelent, míg a szláv-nyelvekben természetes avagy mesterséges magaslatot, kiemelkedést etc. tehát tekintetbe véve a terephelyzetet és az itt fekvő Felek község nevét, vitáról tovább szó sem lehet. Némely régebbi térképeken a rüptüe, — e domb újabbkeletű nevének — a román ruptura-nak hibás átírásából származik, amely hibát valamelyik osztrák mérnök követte el, annak idején, nem értvén sem a magyar, sem a román nyelvet és csak úgy hallomás után jegyzett. Ez is döntő bizonyíték, hogy az okmányokban szereplő határ, helység, domb etc. nevek helyességéhez sok kétség fér, mert az elsősorban függött az okmányszerkesztő nyevismeretétől és az okmányíró műveltségétől. A szépiró az még nem tudós, tekintetbe véve,

hogy régente a szépirás mesterség is volt. Vándor írók. Ez egyuttal alkalmas figyelmeztető azok részére is, akik határneveket vagy egyéb elnevezéseket gyűjtenek, hogy igyekezzenek az illető nép nyelvén egyszer helyesírási szempontból megrögzíteni a kifejezéseket, lehetőleg az illető környék lakosságától való kérdés által, — mert ezek öröklők apáról-fiúra változatlanul a neveket — és végül magyar helyesírással pontosan visszaadni, a való kihámozása aztán már a nyelvész avagy a történész dolga.

De ha már a Deasupra Ripei dombról beszéltünk, akkor nem mulaszthatjuk el, hogy a mellette elterülő Felek község nevének az eredetéről ne beszéljünk.

Feleac, vagyis *Felek* község neve tiszta szláv név, hiszen épúgy az északi mint a délszlávoknál a Filek-filka, magast, fenvalót jelent (pl. cseh-tót nyelven) éppúgy a felvidéken a Tótföldön sok község neve a filek különböző variációja folytán keletkezett, így pl. Fülel, Filek, Filik, Filikes, avagy Fülekes. Sőt a határnevek közt is akadunk ezekre a variációkra. Tehát a magyar nyelv vette át és csinált a Filek-ből Feleket és abból a Felekből lett a román Feleac, vagy ha úgy tetszik, akkor fordítva, de az előbbi történeti szempontból valószínűbb.

A Dealul gol, az kopasz dombot jelent. *Gol*, az puszta, kopár, meztelen, míg a *deal*, a dio-diela rész szakasz-t jelent.

La gloduri, a glada-ból származik, ami juhászkunyhót jelent több szláv nyelvben.

Galişer neve a délszlávok szerint galicsa, azaz fekete hollót jelent, szóval Galicsár-Hollóshegy. Valószínűbb azonban, hogy az elnevezés eredete a Gledaliste szóból ered, amely tekintőt, nézőteret jelent. (Külömben van még Kolozsvár környékén Tekintő nevű pont, amely szintén kopasz) Lehet, hogy a Golisav, a. o., amely a kopaszt, meztelent, sőt tollatlant (madárfi) is jelent, a Galişer összava.

La stân szintén a szláv sztán-ból ered, ami lakót, lakást, lakhelyet és szállást jelent. A stânar pedig a lakossal azonos, mert a régi szlávok tanyáinak *stan* volt a neve. A cseh stáni (hosszu í-vel) német megközelítő fedőszava a *Das Obdach*.

Továbbá a *La Gruî*, a gruj szóból ered, ami pontozottat, hepehupást jelent. Igaz, hogy úgy a horvát, valamint a szerb nyelvben pettyes angolna az értelme. De némely szláv nyelvben (északi) pisztrángot is jelent.

A Beclam a biel fehér és a klanac szoros-út, hegyi-út, hegyszorulat, összevonásából ered. Jelzem, ez Erdélyben nagyon sokszor szereplő lokális kifejezés. Általában nem magas hegyeken mészkőpalába

vágott hágók neve, anélkül, hogy térképeken jelezve volna, a lakosság sokhelyen használja.

A *Dumbrava* valamikor jó sertés-makkoló hely lehetett, mert a neve, amely összetett név, ezt árulja el. *Dom* az otthon, míg a délszlávoknál *brav* ártányt jelent, addig az északi szlávok többségénél vadkan a jelentése. Mindenesetre a sertéssel van összefüggésben e határnév. Románul erdőt, berket, liget-et jelent, de ez szláv örökség átváltozott fogalommal.

A *Plecska* völgy és patak, no meg a hegy, nemcsak a turistáknak kedves hely, hanem a gyomornak is, ugyanis sodart jelent a legtöbb szlávnyelven. A csehoknál pl. kivétel, mert ott gyomlálónőt is jelent, de inkább tréfás jelleggel, t. i. a sertések turkálására célozva. De az biztos, hogy úgy a *Plecska*, mint a *Dumbrava*, a kolozsmonostori apátság kondáinak voltak törzshelyei.

A *Magura* név meg a *maglena gora* összevonásából keletkezett, ami ködös hegyet jelent. Jelzem, ez gyakori hegynév. Kolozsvári turisták már városunk környékén kettőt ismernek. (*Magura* és a *Szelicse* község mellett levő kis *Magura*.)

Gorbó a *Grbavo*, pupós, görbehátú szóból származik. Erdély területén nagyon gyakori helyelnevezés.

Ahol az EKE-forrás van a *Hidegvölgyben*, annak régi, de most is használatos neve a *Recsa*. Románul *Recea hideget jelent*. Ez is szláv eredetű, a *Recsanin*-ből ered, amely vízmellékit jelent. Itten tényleg sok ér ered.

A Szamostól északra levő helynevek közül a *Hója* szóra vonatkozólag megjegyzendő, hogy a cseh-morva-tót nyelvekben oje rudat, hul-hole erdőt jelent. Az l betű sokszor j-betűvé áthangzik. A délszláv nyelvcsoportban huj=zaj, zúgás, míg oje=szekérrud. Tehát innen eredhet az a feltevés, hogy *Hója* az lovat jelenthet. Nincs kizárva azonban az, hogy a *Hójában* valamikor tényleg sok kiváló szekérrudnak való fát vágtak.

A *Brétfü* régebben *Beretfü* v. *Brédfü* a *brid*-ből származik, ami jéghideget is jelent s csakugyan e helyen télen állandó hideg északi, avagy északnyugati szél az uralkodó.

Csup nevű domb, határnév több van, különösen a Kolozsvárt környékező falvak határaiban, mint pl. a nagy *Csup*, kis *Csup* stb. A szláv nyelvekben különféleképpen irva (*Chup*) ugyan, de azonos értelmű, mert jelent, pl. szénakazalt, üstököt, bóbítát stb.

Fejérd községtől délre van a *Komor* nevű terep, illetve határ, erről mesélik, hogy környékén valamikor sok kincset találtak. Tehát

a név fedi a regét, mert a *komora* kincseskamrát jelent több szláv nyelven.

Tarcsa, (kis Tarcsa, Tarcsai Barom) a *tarcs* szóból származik, amely paizst, címert jelent, tényleg e két domb felülről tekintve ilyen alakú.

A *Csikós* neve lehet hogy a szláv Csikov-ból eredt, de az mégis valószínűbb, hogy egy újabb magyar elnevezéssel van dolgunk, mert e helyen régebben lovak legeltek. **

** E közlemény kapcsán felkérünk minden jó turistát, hogy a kirándulásaik közben bejárt falvak határneveit kimerítően és a népies idióma szerint pontosan feljegyezni és folyóiratunkban való leközlés végett beszolgáltatni szívesek legyenek. Ezáltal nemcsak megmentjük az elpusztulástól, sokszor az Árpádházig visszamenő, ősrégi tiszta magyar szavainkat, hanem egyben pompás anyagot szolgáltatunk nyelvészeinknek és történésszeinknek, a mi monografusok számára is a legértékesebb témát képezi.

Szerkesztő,

A Nemzetközi Turista Kongresszus Budapesten

A Magyarország területén működő összes jelentősebb turistaegyesületeket magában foglaló „*Magyar Turista Szövetség*“ belátta, itt volna az ideje annak, hogy a főbb sportágak mintájára, a turista (hegymászó) szempontból számbajövő államok turistái, hegymászói nemzetközi szövetségbe egyesüljenek, vagy legalább is esetről-esetre nemzetközi kongresszusokra jöjjenek össze, hogy közös érdekű ügyeikben egyöntetű megállapodásokat létesíthessenek és legyen olyan szerveük, mely megfelelő felvilágosítások adására, címek közlésére, kölcsönösségi szerződések előkészítésére és általában a turistacélok elősegítésére rendelkezésükre áll. Ilyen nemzetközi szerv felállításának előkészítésére és más közös érdekű ügyek megbeszélésére fenti szövetség f. évi szept. 7—11-én kongresszusra hívta a külföldi érdekelt szervezeteket Budapestre, hova f. évi július 19-én kelt átirattal Egyesületünk is meg lett hívva. Mivelhogy az ugyanezen időben Budapesten tartózkodó Dr. Tulogdy János tanár, tagtársunk iskolai elfoglaltsága miatt szept. 1-én visszaadta ezirányú megbízatását, az utolsó napokban alulírottakra hárult a kongresszuson való megjelenés feladata. Amint hozzájutottam az utazási- és vizumkedvezményhez, szept. 6-án utaztam fel a magyar metropolisba, hol a kongresszus minden ülésén jelen voltam s annak lefolyását a következőkben ismertetem: A részletes napirend szerint 7-én este 8 órakor ismerkedési és fogadóest volt a Gellért-szálló külön éttermében. A nagyszámban megjelent elegáns turistaközönség két hosszú asztalnál minden talpalatnyi helyet elfoglalt és mindenkinek érdeklődése a külföldről érkezett vendégek felé irányult. Dr. Zsitvay Tibor igazságügyi miniszter akadályozva lévén a megjelenésben, Dr. Schröder Ervin urat, a sportügyeket vezető államtitkárt bízta meg helyettesítésével, aki felkösztöntő beszédében az estély jelenlévő tagjait s különösen az idegen államok képviselőit üdvözölte, akik messze földről eljöttek résztvenni a kongresszus munkájában. Magyar nyelvű felszólalása után francia nyelven üdvözölte az idegen országok delegátusait. Utána Liebner fővárosi tanácsnok mondott Istenhozottat. Francia, német és magyar szónoklatok után kiosztották a lezajlott országos turistakiállítás díszokleveleit. Fényképfelvételek, a Gellért-fürdő és a kivilágított város tündéri

panorámájának megtekintése zárták be az első nap ünnepségeinek sorrendjét.

Szept. 8-án, (kedden) d. e. 10 óra után a Testnevelési Tanács dísztermében (V. Alkotmány u. 3.) nyílt meg ünnepélyesen a kongresszus 14 külföldi turista-szervezet delegációjának részvételével. Ott volt többek közt *Matras F. E.* és *Dr. Forcher—Mayr Karl*, a Deutscher und Österreichischer Alpenverein társ-elnöke, *Dr. Mac Donald D. G.*, az Association of British Members of the Swiss Alpine Club képviselője, *Escarra Jean*, a Club Alpin Français elnöke, *Czarcwinsky F. W.*, a lengyel turisták képviselőjében, *Dr. Guhr Mihály*, a felvidéki Karpathenverein elnöke és a Hauptverband der Deutschen Gebirgs und Wander Vereine in C. S. R. delegátusa, *Dr. Stonawski*, a Beszkiid-Egyesület elnöke, *Dr. Schutovic*, az Öst. Gebirgs-Verein elnöke. Az erdélyi magyar egyesületek részéről alulírott az E. K. E., *Székelly Géza* a Brassói Turista Egyesület, *Fazakas József* a Kolozsvári Tennis Club és *Polgár István* a N. A. C. képviselőjében. Nemesak a terem menyezetéről esüngenek alá, hanem az elnöki asztalon is ott állanak a résztvevő tagok országainak nemzeti zászlócskái.

Az ünnepélyes megnyitó ülésen Dr. Schröder Ervin államtitkár a kultusz-miniszteriumot, Miklós Elemér miniszteri tanácsos a kereskedelemi miniszteriumot, Dr. Papp Béla miniszteri tanácsos a földművelésügyi és vitéz Schöndorn-Schöனர் Odilo altábornagy a honvédelmi miniszteriumot képviselték. Megjelentek továbbá: Dr. Némethy Károly fővárosi tanácsnok, id. Németh Károly, az Idegenforgalmi Szövetség elnöke, Zilahy Dezső, a Székesfehérvári Idegenforgalmi Hivatal igazgatója, Dr. Prém Lóránd, az Országos Testnevelési Tanács főtitkára, Vermes Béla és Kirchnopf Ernő, a Magyar Touring Club kiküldöttei és még sokan mások. Az ünnepélyes megnyitó ülésen Zsitvay Tibor igazságügyminiszter, a Magyar Turista Szövetség elnöke mondott szép megnyitóbeszédet. Ideiktatóan, mert márványba vésmi is érdemes ama szavait, melyek a turistaság eszméjét aposztrófálják, mondván: „A turistaság és hegymászás a legideálisabb amatőr sport, amely nem ismer versenyt és nem takar üzletet. Nem tűr mesterséges válaszfalakat kint a természetben, mert a Mindenhatónak az országhatárokon magasló leghatalmasabb alkotásait, a hegyesücsöket, bármely nemzet fia legyen is, minden hegymászó a magáénak vallja. A hegymászó turistaság és természetszeretet a nemzetközi érintkezés legközvetlenebb, legtermészetesebb és éppen ezért leghatásosabb megnyilvánulása. A turista hegymászók az együttműködésnek, az egymást támogatásnak és bajbajutott társukon való önzetlen, önfeláldozó segítségnek olyan ragyogóan kimagasló tanu-ágait tették, amelyek például szolgálhatnak az emberiség minden társadalmi tevékenysége terén.“ A lelkes éljenzéssel, meg tapsal fogadott és főbb nyelven is tolmácsolt beszéd után a kongresszus üdvözlő táviratot küldött Horthy Miklós kormányzónak, valamint a kongresszuson képviselt nemzetek államfőinek. Bizottságok megalakítása, a meghívói levelek számbavétele és kölesönös üdvözlések elmondása után kezdetét vette a kongresszusi szakülés, melynek tárgyai a következők voltak: 1. *Dr. Dobiecki Sándor*: Történeti visszpillantás a hegymászó egyesületek nemzetközi szervezkedésének kísérleteire; a legsürgösebb nemzetközi turistaproblémák ismertetése. 2. *Escarra Jean*: Az 1930. évi zakopancei konferencia eredményeinek ismertetése. 3. *Dr. Prém Lóránd*: Általános hozzászólás a nemzetközi problémákhoz. — Déli 12 órakor a királyi vár és várkert megtekintése. Eből a János-hegy tetején. Utána gyönyörű kilátás a főváros környéke felett az 549 m. magasau fekvő kilátótorony tetejéről. Délután kórséta autón a Margitszigeten, majd a városon körül. Este díjtalan belépés a városligeti „Alpesi falu“ ba és az Augol parkba.

Szeptember 9-én *Escarra Jean* ismerteti a Club Alpin Français munkásságát, különös tekintettel a nemzetközi szervezkedésre. *Dr. Guhr Mihály*: Klimatológiai elmékedések címen tart németnyelvű előadást. *Dr. Kaffka Péter* ugyancsak németül „Az országhatárokat a föld alatt szelő barlangok problémája a tudományos kutatás és a nemzetközi turistaság szempontjából“ cím alatt értekezik. — Délután kirándulás Esztergomba. Utközben *Dr. Bremner Gyula* előadása Esztergom nevezetességeiről és környékéről. A helybeli turistaegyesület dalárdája ünnepélyesen fogadja a kongresszus tagjait. A város, a bazilika, Bakács-kápolna, a hercegprimási képtár, a kincstár és az ősrégi várfalak megtekintése után este a *József Főherceg* hajón vissza a kivilágított Budapestre.

Szeptember 10-én: 1. *Dr. Miklós Elemér*: „Turistaság és idegenforgalom“ című francia előadása. 2. *Dr. Forcher-Mayr Karl*: „Alpesi mentésügy“ című német előadása. 3. *Dr. Vigny János*: „A sportszerű alpinizmus és turistaság fejlődéstörténetének rövid vázlata, különös tekintettel a magyar hegymászók feltáró tevékenységére“ című magyar előadása. Ugyanerről a tárgyról *Dr. Dobiecki S.* német és *Dr. Zsembery Gy.* francia nyelven értekeznek. 4. *Kovács Tódor*: „Az eszperántó világnyelv és a turistaság“ című magyar előadása. Délben a parlament helyiségeinek megtekintése és ebéd után Budapest nevezetességeinek folytatólagos szemléje.

Esti 6 órakor *Escarra Jean* tartott francianyelvű előadást „A Dauphinei Alpok megmászása“ címen, melyben a francia Alpeseeknek a Mont-Blanc körüli 4 ezer méternyi magasra feltörő csucsait és gleccsereit az általa végzett alpesi turák és fényképfelvételek alapján 80 vetített kép bemutatásával, 1 óra hosszat tartó szabad előadásban ismertette. Utána *Dr. Mac Donald D. G.* angol nyelven a „Nagybritannia látogatóinak ajánlható hegyitúrákról“ értekezett. Este 8 órakor autóbuszon a Pálvölgyi cseppkőbarlangot néztük meg, innen továbbmenve 9 órakor a 496 méter magas Hármashatár hegy tetején lévő turistaházhoz értünk, hol vacsora is várt reánk.

Szeptember 11-én a Testnevelési Múzeumban elhelyezett magyar turista-hegymászó ereklyék gyűjteményének megtekintése volt soron, hol a turista-jelvények kollekcója is sok szemlélőt vonzott maga köré. 10 órakor a kongresszus záróülésén a beadott indítványok összefoglaló előterjesztése, a nemzetközi érintkezés állandósítására és a jövő kongresszus helyének és idejének megállapítására vonatkozó előadói javaslatot terjesztették elő. Itt kell megemlítenem, hogy az indítványok során Egyesületünk is beadott egy Merza Gyulától származó javaslatot, melyet t. i. egy közös turista jelige elfogadása tárgyában, a záróülés az előkészítőbizottság útján a jövő kongresszus elé utaltatott. Elfogadta a kongresszus *Escarra Jean* elnöknek a Francia Alpin Club nevében ama javaslatát, hogy a következő kongresszust a jövő év szeptemberében *Chamonixban* tartásuk meg. Az előkészítő iroda titkári teendőit Magyar- és Lengyelországra ruházták. A határozatok elfogadása után a Ripka Ferenc főpolgármester képviselőjében megjelent *Dr. Némethy Károly* tanácsnok olvasta fel a főpolgármester búcsúüdvözlését, amelyre a külföldiek nevében *Escarra Jean* válaszolt. Köszönetet mondott a kongresszus tagjai iránt tanusított nagy előzékenyséért és azokért a felejthetetlen emlékekért, amelyeket Magyarországon szereztek. Külön köszönetet mondott a kormánynak, a fővárosnak, végül a szervezés munkálataiért a Magyar Turista Szövetségnek. *Dr. Karafiáth Jenő* zárószavai után kivonultunk a hősök emlékművéhez, melyre koszorút tettünk. Elbucszunk, viszontlátásra Chamonixban.

Orosz Endre.

„URSUS“

sör csarnok és étterem

TORDA, FÖTÉR 42.

Magyar konyha. Frissen
csapolt sör. Tordai borok
Turisták találkozóhelye.
Turistáknak útbaigazítás

E. K. E. tagoknak 10% kedvezmény a vendéglői árakból

Vezető: Szabó Ferenc

KATZ ÉS FIA

**sport- és
turista ruhái
a legjobbak!**

Cluj-Kolozsvár

Piața Unirii (Fötér) 10 sz.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részv.-Társ.

Cluj-Kolozsvár, Piața Unirii (volt Fötér) 7. szám

Betéteket előnyös kamat mellett fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. Olcsó kölcsönöket nyújt.

FIÓKJAI: Dej, Diciosánmartin, Alba-Iulia, Târgu-Mureș, Oradea és Timișoara (Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Nagyvárád és Temesvár)

Saját tőkél: 145 millió lei

Affiliált intézetei: Tordaaranyosmegyei Takarékpénztár R.-T., Torda, Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár R.-T., Nagyenyed, Udvarhelymegyei Takarékpénztár R.-T., Székelyudvarhely és Székelykeresztur, Szászrégenvidéki Takaréék és Hitel Részvénytársaság, Szászrégen, Népbank Részvénytársaság, Bánffyhunad, Szamosujvári Hitelbank Részvénytársaság, Szamosujvár.

**Minden bankügyletet a legelőnyösebben végez
Aruraktárai a vasut mellett**

Tip. „Lyceum“ Cluj, Str. Reg. Maria 12.

Hazai és valódi angol szövetek,
mindennemű vásznak
turista ruhaanyagok

legolcsóbb beszerzési
forrása

Zauderer S.
cég, Cluj-Kolozsvár,
Deák Ferenc-u. 40.

Sportklubok, turistaegyesületek
részére jelvények, zászlók
legszebben, leg-
olcsóbban

Héjjánál

készülnek.

Cluj-Kolozsvár,
Str. Iuliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 8.
Megkeresésre mintát küld

**ERDÉLYI BANK ÉS
TAKARÉKPÉNZTÁR R. T.**

Saját tőkési Lei 125.000.000

FIÓKOK:

Arad, Braşov, Oradea, Satu-
Mare, Sibiu, Timişoara,
Târgu-Mureş

Foglalkozik a banküzlet
minden ágával

**Sárga Kristóf
Utódai**

fehérenemű, vászon, turista
ingre és ruhára való erős
anyagok, valamint haris-
nyák és lábszárók

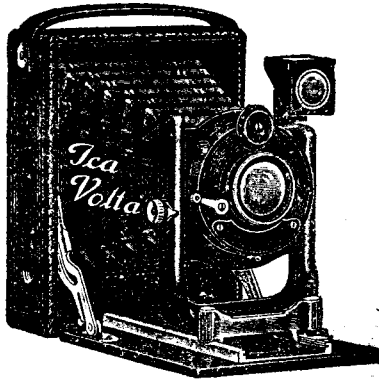
E. K. E. tagoknak
5% engedmény

Cluj-Kolozsvár
Str. Regina Maria (v. Deák F.-u.) 3.

Kalmár Mihály
festék- és fűszerüzlet
Cluj, Str. Reg. Maria 24.

*A legolcsóbb napi árban
ajánl: Olaj- és lakkfesté-
keket, firnisz-ecseteket és
különféle festékárut. - To-
vábbá szardínia, konzervek
és mindenféle fűszerárut.*

Kerékpárok
legolcsóbb engross árban

**Turistáknak
nélkülözhetetlen
egy jó fényképezőgép**

Legmegbízhatóbb beszerzési forrás,
Erdély legrégebbi foto-szaküzlete:

Kováts P. Fiai Cluj-Kolozsvár

Piața Unirii 8. Kérjen árjegyzéket!
Foto-Laboratorium. Telefon: 2-67.

**Turista- és
sport cipő-
különlegességek
áruháza**

Heller Lajos

Kolozsvár, Főtér 30.sz.

Legolcsóbb
beszerzési
forrás

Az Erd. Kárpát-Egyesület igazolvány-
nyal bíró tagjainak 50% árengedmény

„Aurora“

illatszertár Kolozsvár,

Főtér 29. sz.

(Bánffy palota)

*Illatszerek, valódi
párisi parfümök,
kozmetikai és
toalette cikkek
legolcsóbb be-
szerzési forrása.*

Az Erd Kárpát-Egyesület igazolvány-
nyal bíró tagjainak 10% árengedmény

„Lyceum“ -nyomda

— Turós Lajos —

Cluj - Kolozsvár

Str. Reg Maria, v. Deák F.-u. 12

*Izlésesen,
gyorsan és olcsó
áron készít minden-
féle nyomdai
munkákat*

E. K. E. tagoknak 10 százalékos engedmény!